

Motion till riksdagen 2012/13:Kr245

av Tina Ehn (MP)

Politik för mer slöjd

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta fram en politisk strategi för hemslöjden i Sverige, i samråd med slöjdare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lyfta fram det interkulturella mötet i slöjden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bejaka den nyskapande slöjden och mötet mellan hantverk, solidaritet och aktivism.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vidga och internationalisera slöjdämnet i skolan samt uppmärksamma slöjdlärares roll och utvecklingsmöjligheter.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att ge unga möjlighet till slöjd på fritiden.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om slöjdens betydelse för utvecklingen av samspelet mellan hand, känsla och hjärnans aktivitet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla fler eftergymnasiala utbildningar som kan leda till examen och gesällbrev.¹

¹ Yrkandena 4 och 7 hänvisade till UbU.

Fel! Okänt namn på

2 Inledning

Människan är mer än det vi ofta inordnas inom. Vi lever i en tid när det blivit viktigt att kunna mäta och värdera, när vi sätter upp mätbara mål och vi ser det mätbara resultatet. Men allt i livet kan inte mätas på det viset, och allt som utvecklar oss människor går inte att betygsätta. Lusten i att få skapa och möjligheten att låta det göras är därför en viktig del för många människor.

Många av oss finner stort intresse och tillfredsställelse att arbeta med händer och kropp, använda olika material, lära oss hur dessa fungerar, hur vi kan skapa något utifrån ett material, oavsett om det är trä textilier, metall eller något som vi vill återbruka i en ny form. Den här motionen innehåller framför allt betydelsen av att kunna utöva slöjd, och dess utrymme i våra liv. Den handlar om slöjdens plats i samhället.

Ordet slöjd har sitt ursprung i skicklig, händig, påhittig med flera ord. Det är ett begrepp för tillverkning av föremål, ett verk man framför allt har åstadkommit med händerna.

Det sägs att industrialismen tog död på hemslöjden. Men globaliseringen har fått den återuppstånden. Allt fler i Sverige slöjdar.

Slöjd och hantverk skapar mening och fyller sin funktion i människors sökande efter det genuina och verkliga – i en värld som går allt snabbare och blir alltmer digital. Slöjd är att göra.

Genom slöjden får människor kontakt över nationsgränser, språkbarriärer och generationer. Slöjden är gränslös. Slöjden är en väg till kunskap. Att främja hemslöjden i Sverige är att främja möten, kultur och utveckling.

Nära var tredje ungdom utövar slöjd och hantverk och nya former i gränslandet mellan hemslöjd, konst och aktivism växer fram. Miljöpartiet vill ta vara på det kreativa Sverige.

3 Slöjd för alla!

Hemslöjden 100 år, firas under år 2012 runt om i landet, även om slöjden i sig är betydligt äldre än så. Det är den organiserade hemslöjden, där eldsjälens Lilli Zickerman sägs vara den som varit drivande för uppmärksamhet och organisering av slöjden. Slöjden som firas på flera platser under hemslöjdsåret har sin orsak i att Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund fyller 100 år.

På Liljevalchs har den stora jubileumsutställningen med det unika kollektiva verket bestående av 2 000 stora löv genomförts. Nordiska museet har fylls med vävstolar och vackra vävar. På Waldemarsudde har hemslöjdens portalfigur Lilli Zickerman samt flertalet textilkonstnärer lyfts fram. Och på Vadstena slott har utställningen Spetskonst varit temat. Utställningar med flättekunst i Landskrona, trasmattepicknick i Östersund, Do It Yourself – slöjd i Norrköping, samt slöjd med hbtq-budskap under Göteborgs kulturkalas har anordnats. Detta är en del av det som sker och har skett under hemslöjdsåret.

Slöjdens betydelse för samhällets välmående är sannolikt stor. Slöjdande människor är kreativa människor. Slöjd och hantverk gränsar till mycket, vägen till design är nära. Slöjd innefattar mycket av kunskap. Det finns hemslöjdsföreningar i hela Sverige. Slöjd är för alla!

En strategi för hemslöjden framtagen i samråd med slöjdare skulle ge slöjden en än betydelsefullare plats i vårt samhälle.

4 Interkulturella mötet i slöjden

Människor kan mötas på olika sätt, ett sätt är genom slöjd. Även om vi inte talar samma språk eller har gemensamma historier, så ger slöjden ökade möjligheter att kommunicera, att lära och att förstå varandra genom ett gemensamt skapande och intresse.

Det finns många exempel att uppmärksamma och jag nämner ett par nedan:

? Internationell ungdomskongress:

En fantastisk möjlighet att mötas genom intresse för bland annat slöjd. 25–29 juni 2012 hade International Organization of Folk Art/IOV förlagt sin tredje ungdomskongress till Sverige. De två tidigare har varit i Bountiful, USA och Nanjing, Kina. Under sommaren kom kongressen att främst vara förlagd till Billströmska folkhögskolan på Tjörn och under temat Youth empowerment in the Intangible Cultural Heritage. Under den veckan möttes unga människor med intresse för folklig slöjd, dans och musik. Tillsammans och under gemensamt ansvar formades veckan med kultur från 40 länder med deltagare i åldern 18–35 år.

? Broderiakademin: Stygn som förenar, stygn från hela världen, stygn som kan ge försörjning.

Vattenbärerskor! Ett exempel är ett projekt där kvinnor i byn Bilon Ki basti, Indien, broderar sina liv. Hur de bär vatten i stora krukor, långa sträckor, det som är en del av dessa kvinnors liv. Broderierna av vattenbärande kvinnor blir också en symbol för vattentillståndet i hela den fattiga delen av världen, och för kvinnors arbete med vatten. Broderiprojektet pågår och skapar inkomster till byns kvinnor. Projektet startades genom ett engagemang från en person. Engagemang för människor, deras livsmiljö och hur man genom att brodera kan skapa en annan och bättre tillvaro.

Med detta sagt vill jag uppmärksamma vikten av det interkulturella mötet i slöjden.

Fel! Okänt namn

5 Den nyskapande hemslöjden och mötet mellan hantverk, solidaritet och aktivism

Inom slöjdrörelsen pågår en modernisering i gränslandet mellan gatukonst/ solidaritetsrörelse och samhällsengagemang – som kan kallas för craftivism. Exempelvis stickas det tröjor till oljeskadade pingviner, någon planterar penséer på platser där någon utsatts för våld eller trakasserier med homofo-biska inslag, en rörelse med infiltratörer som lämnar goda hälsningar i form av en handgjord kopp eller en bok till en främling för att uppmärksamma olika värden i livet växer. Till detta kommer en ny gatukonst med stickade vantar på statyer eller varma skydd på dörrhandtag.

Att uppmärksamma och påtala gränslandet mellan gatukonst, konst, aktivism och slöjd ger ett modernt och spännande budskap. Gatukonst omfattas oftast av graffitikonst och målningar, men det är även stickade gatustolpar eller varma stickade handtag på en grind. Stickgraffiti görs av både unga och gamla.

Att klara av saker själv, att kunna behärska att laga ett plagg, sy om, sy nytt eller skapa något som inte finns att köpa, slöjda en egen möbel eller renovera något från förr. En ungdomsrörelse, en självständighet bort från köptrohet och beroende. Ta det som finns och göra det som inte finns. Använda det som ingen längre använder, och göra om till något unikt och nytt.

Man kan säga att det är ett hantverksmässigt synsätt med gränsöverskridande tekniker och nya material. Samtidigt bejakas hantverk och hantverkets historia. Kravallslöjd tillvaratar fria idéer och skapar en öppen debatt om dåtid, nutid och framtid inom slöjd, design, konst och hantverk. Ofta något som engagerar unga vuxna som vill lyfta slöjden till nya nivåer. Man byter erfarenheter och man ser på själva slöjdandet som det viktigaste, och är öppen för nya idéer.

Den nyskapande hemslöjden ger ny energi och tar sig nya uttrycksvägar som bör uppmärksammas och uppmuntras.

6 Slöjdämnet i skolan bör vidgas och internationaliseras, slöjdlärares roll uppmärksammas

Det slöjdade verket i sig är självklart ett resultat som är ”mätbart” – det går att värdera resultatet av lektionen i slöjd. Om resultatet är en svarvad skål eller limmad hylla är det ett i allra högsta grad verkligt resultat. Att slöjd i sig kan ge människor förmågan att klara uppgifter i livet och stärka tilltron till den egna förmågan, är kanske ändå en allt viktigare uppgift och förmodligen mycket svårare att mäta. En viktig aspekt som den här motionen vill uppmärksamma.

I dag är Sveriges befolkning ett folk med rötter i många länder och kulturer. Alla kulturer har egna historier, egna mönster, eget hantverk och slöjd. Det bör spegla sig i den slöjdundervisning som finns i den svenska skolan, och studiematerial som stöd för en mer internationell slöjdkunskap behöver finnas.

Det är dags att vidga och internationalisera slöjdämnet i skolan.

I det arbetet behöver slöjdlärares roll uppmärksammas. En avhandling vid Göteborgs universitet 2010 visar på att slöjdlärare ofta stannar länge i sin roll vid en skola. Slöjdläraren har dessutom få ämneskollegor, och befinner sig i begränsade möjligheter att kunna utveckla sin undervisning.

Samma avhandling visar också på att slöjdämnet är populärt hos eleven samt att det finns möjlighet till stort elevinflytande.

7 Ungas slöjd på fritiden

Ungdomsstyrelsen har i rapporten *När var hur om ungas kultur – En analys av ungas kulturutövande på fritiden* undersökt ungas kulturliv i åldrarna 13–25 år, med fokus på det egna skapandet. Analysen visar att en mycket stor andel av unga i Sverige utövar någon form av kulturaktivitet på fritiden. De populäraste uttrycksformerna, som mellan 30 och 45 procent av de unga ägnar sig åt, är i fallande skala slöjd och hantverk, bildskapande, musicerande och skrivande. Därefter följer dans och teater.

Ett exempel är slöjdklubben, en utveckling från projektet Slöjdcirkus, som även var en samverkan med forskning och en del i det som benämns estetiska läroprocesser.

Slöjdklubbens verksamhet är ett resultat av ett tvåårigt projekt med slöjdcirkus för barn, där man åkte land och rike runt för att mötas mellan slöjden, musiken, sången och leken.

Slöjdcirkusen utsågs av regeringen till att under en treårsperiod 2004–2006 inneha det nationella uppdraget inom området barnkultur i samverkan med forskning. Slöjdcirkus var även ett rum för estetiska läroprocesser. Slöjdklubbar är något som nu finns ett antal runt om i landet för unga mellan 7 och 14 år, och är en rikstäckande verksamhet. Man utforskar slöjden, spännande material och verktyg. Man möter sambanden mellan slöjd, ekologi och natur. Slöjdklubbens pedagogiska idé är att vara tvärkulturell, med stor lust av lek, lust och skapande. Barns nyfikenhet tas tillvara. Det mångkulturella mötet mellan deltagare är en del av pedagogiken – slöjd är ju internationellt.

Med det som sagts vill jag uppmärksamma vikten av att ge unga möjlighet till slöjd på fritiden.

Fel! Okänt namn

8 Slöjd som utvecklar genom aktiva händer och hjärnans aktivitet

Det finns ett samband mellan våra kreativa händer och vår intellektuella utveckling, genom känsel och känsla som möts i handens kunskap. Handen och hjärnan i ett samspel, genom att en hand som utför något i motsats till en passiv hand, tar ett större utrymme i anspråk i hjärnan, vilket leder till en förklaring av att handen har betydelse för hjärnan och vice versa. Professor Göran Lundborg har uttryckt detta i sin bok om handen och hjärnan.

Med kunskaper om det som ovan sagts är det av stor vikt att göra de möjligheter till slöjd som finns i samhället till mer viktigt än vad det i dag är. Om slöjden kan hjälpa oss att klara av mer av vardagens hinder, om slöjden kan ge oss kunskaper om hur vi kan utforska och upptäcka material och dess egenskaper, om slöjd ger oss fler möjligheter att utvecklas. Om slöjden kan bygga broar mellan generationer och människor från olika länder och kulturer borde slöjden värderas högre inom utbildningen i skolan och som aktivitet i samhället.

9 Utveckla fler eftergymnasiala utbildningar som kan leda till examen och gesällbrev

I Göteborg finns en kandidatutbildning i slöjd och kulturhantverk med inriktning mot ledarskap och entreprenörskap som inrättades hösten 2010. Många av våra framtida hemslöjds konsulenter kommer att ha genomgått just den kandidatutbildningen. Men utbildningen kommer även att leda till andra möjligheter. Vilka möjligheter som den som utbildar sig inom slöjd kommer att ges, kan nog ingen svara på med säkerhet. Men att en kreativ utbildning bejakar mänsklig kreativitet, är nog en parallell som går att påstå.

Jag föreslår att det bör utvecklas fler eftergymnasiala utbildningar likt den som omnämns och som kan leda till examen och gesällbrev.

Stockholm den 2 oktober 2012

Tina Ehn (MP)